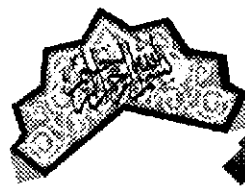

آموزش های قرآنی

آموزش قواعد تجوید
تفسیر قرآن کریم
شمه ای از قرآن صاعد
آشنایی با تالیفات قرآن پژوهان
استان اصفهان

آموزش فنون قرآنت

محمد رضا ستوده نیا

(وَرَتَّلِ الْقُرْآنَ تَرْتِیلاً)

از حضرت علی علیه السلام از معنای ترتیل سؤال شد. حضرت فرمودند: (الترتیل تجوید الحروف و معرفة الوقوف)

ترتیل عبارت است از تجوید حروف (نیکو ادا نمودن حروف) و شناخت وقفها با توجه به این روایت معلوم می شود که در قرائت قرآن کریم دو محور اساسی وجود دارد:

۱. تجوید

۲. وقف و ابتداء

اکنون به توضیح مختصری در هر دو محور می پردازیم و انشاء الله در مباحث بعدی پیرامون هر یک از اصطلاحات تجوید و وقف و ابتدا بطور مفصل بحث خواهیم نمود.

۱. تجوید: آنچه از یک قاری یا حافظ قرآن در بخش تجوید انتظار می رود عبارت است از: اداء و تلفظ حروف همانگونه که قراء و اساتید قرائت قرآن کریم به لهجه فصیح عربی تلاوت می نمایند و همچنین رعایت احکام و قواعدی که در تجوید مورد بحث قرار می گیرد همچون مد، ادغام، اخفاء، تفخیم و ترقیق و ...

نکته اول:

باید توجه داشت که حرف گاهی به تنهایی مورد نظر است، مانند تلفظ حرف ص، ث، ض و ... که چگونگی و کیفیت تلفظ آنها (از نظر مخرج و صفت) آموزش داده می شود.

این بحث در کتابهای تجوید که دانشمندان گذشته به رشته تحریر در آورده اند تحت عنوان (مخارج حروف) و (صفات حروف) مطرح شده است و در نوشته هایی که در عصر حاضر تدوین شده است با عنوان های مشابه یا متفاوت مطرح شده است که در جای خود به آنها اشاره خواهد شد.

نکته دوم:

همانطور که می دانید در محور همنشینی، حروف در کنار یکدیگر قرار گرفته و کلمه را تشکیل می دهند و هر یک از این کلمات نیز در کنار یکدیگر قرار گرفته و جمله را بوجود می آورند.

وقتی حروف، در کنار هم قرار می گیرند به علت تأثیرهای گوناگونی که در یکدیگر دارند، در برخی از موارد کیفیت تلفظ آنها از حالت اولیه به حالت ثانویه تغییر می یابد. اکنون برای روشن شدن مسأله چند مثال می آوریم:

مجله قرآنی کون / شماره نهم

نمونه اول:

حرف (د) در کله فُذ در حالت عادی تلفظ می‌شود، اما وقتی «فَذْتَبِينُ» بعد از (د) حرف (ت) باشد، دیگر حرف (د) تلفظ نمی‌شود بلکه در حرف (ت) ادغام می‌شود یعنی دال، تلفظ نشده و بجای آن حرف (ت) با تشدید گفته می‌شود و می‌خوانیم (فَتَبِينُ).

مثال دیگر:

حرف نون در کلمه «مِنْ» بصورت عادی تلفظ می‌شود (اظهار)
اما وقتی پس از نون، حرف (ب) قرار گیرد (مِنْ بَعْدُ)

معنی صحیح که مورد نظر نویسنده متن بوده است بخواند و نکاتی را در خواندن رعایت نماید:

○ جدا نمودن جملات از یکدیگر:

در پایان جمله (که معمولاً با نقطه مشخص می‌شود) صدا را قطع کند (وقف) و پس از مدتی کوتاه از ابتدای جمله بعدی بخواند (ابتداء).

مکت در مواردی که معمولاً از علامت (،) استفاده شده است.

گاهی لازم است دو جمله به علت ارتباط کاملی که با یکدیگر دارند بهم وصل شوند، و با یک نفس خوانده شوند (وصل).

با عنایت به مطالبی که بیان شد اهمیت وقف و ابتداء در قرآن کریم نیز مشخص می‌شود زیرا، وقتی می‌خوانیم در تلاوت موفق باشیم که اولاً خودمان معنی و مفهوم آیات را درک نماییم و ثانیاً با وقف و ابتداء مناسب و صحیح معانی مورد نظر را به شنونده انتقال نماییم. بحث وقف و ابتداء از مباحث بسیار مهم فن قرآن است و دارای جایگاه خاصی می‌باشد. از آنجا که بنای ما در شروع این مقالات در مرحله اول آموزش تجوید است لذا بحث پیرامون وقف و ابتدا را به آینده موکول می‌نماییم.

اکنون که با مفهوم کلی تجوید و وقف و ابتداء بطور اجمال آشنا شدید، مناسب است بحث پیرامون محور اول یعنی تجوید را آغاز نماییم.

تجوید:

معنی لغوی تجوید که معمولاً در کتب لغت به آن اشاره شده عبارتست از:

نیکو انجام دادن کار

تجوید الحروف؛ یعنی نیکو تلفظ نمودن حروف

می‌بینیم که نون ساکن، تبدیل به میم می‌شود (قلب به میم) و بجای (مِنْ بَعْدُ) می‌گوئیم (مِنْ بَعْدِ) پس تا اینجا روشن شد که حروف، وقتی در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند گاهی دستخوش تغییر و دگرگونی می‌شوند و در اینجا احکامی بوجود می‌آید، که در مبحث احکام و قواعد تجوید از آن بحث می‌شود.

بنابراین وقتی از تجوید بحث می‌کنیم باید دو محور اصلی و اساسی را مورد توجه قرار دهیم:

تلفظ حروف یا اداء الحروف (هر یک از حروف به تنهایی چگونه و با چه کیفیتی تلفظ می‌شوند)
احکام و قواعد تجوید (وقتی حروف در کنار یکدیگر قرار می‌گیرند با رعایت چه ضوابط و قواعدی تلفظ می‌شوند)

۲. وقف و ابتداء: از مهم‌ترین مسائل علم قرآنست که در حدیث شریف نیز به آن تصریح شده است، مسألة وقف است (معرفة الوقوف).

می‌دانید که در خواندن یک متن، خواننده باید رعایت جمله بندی را بنماید و جملات را با توجه به

دارد. کام بالا دارای قسمت‌های مختلفی است از جمله: سختکام و نرمکام.

سختکام: قسمت سخت و سفت از کام بالا است که در قسمت جلوی دهان می‌باشد.

نرمکام: قسمت نرم از کام بالا است که در عقب دهان می‌باشد و انتهای آن به زبان کوچک ختم می‌شود.

لثه: گوشت اطراف دندان‌ها.

۶. زبان: اصلی‌ترین عضو دستگاه صوتی است که

دارای قسمت‌های مختلفی می‌باشد:

۷. خیشوم، فضای خالی است که یک طرف به خلق ارتباط دارد و از طرف دیگر به حفره‌های بینی ختم می‌شود و با عبور هوا از خیشوم صدای خاصی بوجود می‌آید که به آن غنچه می‌گویند. خیشوم در تنظیم صوت و طنین آن سهم بسزایی دارد.

۸. لب‌ها (شفتان)

۹. دندان‌ها

ادامه دارد...